

MEMÒRIA DEL CURS 2010-2011

Any de fundació: 1977

JUNTA DIRECTIVA

(Elegida en l'Assemblea General Extraordinària de Socis del 13 d'octubre de 2009)

Presidenta	FRANCESCA ESPAÑOL I BERTRAN
Vicepresidenta	ROSA M. MARTÍN I ROS
Secretari	JOAQUIM GRAUPERA I GRAUPERA
Tresorer	JOAN VALERO I MOLINA
Vocals	M. LLUÏSA CASTELLANOS I RAYO
	TURA CLARÀ I VALLÈS
	FRANCESC FITÉ I LLEVOT
	NÚRIA FORTUNY I SOLÍS
	GUADALUPE MIRAS I BERNAL

Delegat de l'IEC	ANTONI PLADEVALL I FONT
------------------	-------------------------

Nombre de Socis: 521

- Agregats 51
- Agregats IEC 6
- Entitats adherides 233
- Mèrits 6
- Numeraris 225

El dia 22 de març de 2011 es va celebrar l'Assemblea General Ordinària corresponent a l'exercici de l'any 2010. En el decurs de la mateixa es va donar lectura i aprovació de l'acta de l'Assemblea General Ordinària anterior (23/02/2010). També es van aprovar la memòria de les activitats del curs 2009-2010, l'estat de comptes del 2010; el pressupost del 2011 i el calendari d'activitats del curs 2010-2011. L'acte es va cloure amb un torn obert de paraules.

I. Sessió inaugural

Dimecres 27 d'octubre de 2010 es va inaugurar el curs 2010-2011 amb una conferència de la Sra. Marta Lacambra Puig, coordinadora del Projecte "Món Sant Benet" i Directora de l'Obra Social de Catalunya Caixa, que va ésser presentada per la Dra. Francesca Español, Presidenta de l'entitat Amics de l'Art Romànic.

Al llarg de la conferència va anar explicant el procés de creació d'aquest projecte que va començar a gestar-se l'any 2000, quan Caixa Manresa va adquirir el Monestir de Sant Benet de Bages. El monestir benedictí d'origen medieval, declarat Monument Nacional el 1931, havia entrat en un seriós procés de degradació arquitectònica i amenaçava ruïna en moltes parts de l'edifici. Marta Lacambra va explicar el procés de la seva compra, el qual responia a una àmplia demanda social perquè el monument es preservés i es garantís el seu futur. També va esmentar l'interès de l'Obra Social de Caixa Manresa d'apostar per projectes que potenciesin la regió central de Catalunya a nivell turístic i econòmic.

El projecte no es va aturar solament en la restauració del monument, segons Marta Lacambra, sinó que va afavorir un procés de reflexió per tal de determinar els usos a què s'hauria de destinar el monument un cop restaurat. Aquesta nova funció hauria de tenir prou força per interactuar en el seu entorn, definint un equipament cultural i turístic que fos punt de referència a Catalunya, a Espanya i a Europa. Aquesta nova dimensió es va anar definint al voltant de la Fundació "Alícia, alimentació i ciència", potenciant un centre de recerca dedicat a la innovació tecnològica en cuina, la difusió del patrimoni agroalimentari i gastronòmic, amb vocació social, i obert a tothom per promoure la bona alimentació. Al final de la conferència, la Dra. Francesca Español, abans del torn obert de preguntes, va agrair a la Sra. Marta Lacambra la seva col·laboració en aquest acte d'Amics de l'Art Romànic i va destacar l'excel·lent oratòria de la conferenciant i la seva presentació del tema d'una forma amena i entenedora. El públic que va omplir la sala, amb una assistència de 52 persones, va valorar les aportacions de la Sra. Lacambra amb un fort i càlid aplaudiment.

La Sra. Marta Lacambra Puig, coordinadora del Projecte "Món Sant Benet" i la Dra. Francesca Español, Presidenta d'AAR.

Públic assistent a l'acte.

II. Celebració del Congrés Internacional *Ianua Coeli: La Porta Monumental Romànica als Territoris Peninsulars*

L'estudi de la porta monumental d'època romànica, ha estat l'eix del congrés internacional organitzat per la societat filial de l'Institut d'Estudis Catalans, Amics de l'Art Romànic, el proppassat mes de novembre a Barcelona, a la seu de l'IEC, i a Ripoll, on va tenir lloc la clausura i on els participants van poder admirar la superba façana del monestir. La reunió científica perseguia abordar, per primera vegada a l'estat espanyol, l'estudi de les grans portades sorgides als territoris cristians de l'occident i de l'orient peninsular durant el segle XII i els anys inicials del XIII. El romànic va traduir visualment el valor simbòlic atribuït pel cristianisme als seus edificis culturals i a determinats sectors i elements que els signifiquen, un dels quals és la porta d'accés. Glossada reiteradament en els textos com a porta del cel, *Ianua Coeli*, els programes iconogràfics i els usos litúrgics vinculats a aquesta fita terrenal entre l'àmbit sagrat i el profà, subratllen tal dimensió. El congrés volia apropar-s'hi des de diverses perspectives, complementàries entre si: analitzant els programes iconogràfics que s'hi van desplegar i les intencions dels seus promotors, l'estil de la seva escultura i les connexions que se'n deriven, la singularitat de la tipologia adoptada, o bé les funcions litúrgiques que s'hi van acomodar. Es perseguia que el debat dels especialistes il·luminés totes aquestes qüestions, plantejades per primer cop amb abast general en aquest congrés i, alhora, obrir les sessions als estudiants universitaris i als amateurs. La convocatòria va ser molt reeixida. Entre ponents, comunicants i assistents es van aplegar un centenar de persones, compresos els estudiants originaris de diverses universitats espanyoles. També n'hi va haver provinents d'Alemanya, d'Anglaterra, de França i d'Itàlia. Van inaugurar les sessions el Dr. Salvador Giner, president de l'IEC, el Sr. Daniel Solé, subdirector General del Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya, i la Dra. Francesca Español, presidenta d'Amics de l'Art Romànic i directora científica del congrés.

Per al desenvolupament de les ponències es va poder comptar amb prestigiosos hispanistes. El Dr. Peter Klein, professor de la Universitat de Tübingen, va impartir la lliçó inaugural: *Las imágenes marginales en las portadas románicas en España*, en el decurs de la qual va revisar diversos monuments en els quals destaca la presència de temes profans (i heterodoxos) i va avaluar-ne la funció com a antítesi o complement dels assumptes sagrats predominants dins dits conjunt. La professora nord-americana Elizabeth Valdez del Álamo (Montclair State University) va presentar una nova lectura iconogràfica de la porta del claustre del monestir de Santo Domingo de Silos, sota l'enunciat *Acrobatas a la puerta del cielo, donde se encuentran lo sagrado y lo profano*. L'anàlisi iconogràfica també va ser l'eix de la ponència de la Dra. Therese Martin (Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Madrid), que va tenir com a epicentre un dels edificis més emblemàtics del romànic del nord-oest peninsular: *Formas elocuentes en las tres portadas de San Isidoro de León*.

El Dr. José Luis Senra (Universidad de Santiago) va enquadrar la seva intervenció *Angeli ad portas: sobre alguno de los umbrales desaparecidos en el ámbito monástico castellano-leonés* en un tema del qual s'ha revelat especialista indiscutible: el massís occidental d'edificis tan emblemàtics com ara Frómista i Carrión de los Condes, avaluant-ne la disposició arquitectònica, l'ús funerari i els trets de les portes que s'hi obrien envers l'església. Les coincidències tipològiques i ornamentals entre diverses portalades emplaçades al llarg d'un vast territori del nord-est peninsular, recorregut pel Camí de Sant Jaume, va ser l'eix de la aportació de la Dra. M. Victoria Herráez i Dra. M. Concepción Cosmen, professores de la Universidad de León. L'aportació del Dr. José Luis Hernando Garrido (Museo Etnográfico de Castilla-León, Zamora) va tractar sobre el ressò que han tingut les receptes compositives i els motius estilístics presents en una de les portalades més representatives de la catedral de Zamora: la portada del obispo.

A la seva ponència, *Portadas románicas en Navarra*, la Dra. Clara Fernández-Ladreda (Universidad de Pamplona) va resseguir els trets característics dels exemplars més rellevants conservats al territori, compresa la porta de Sangüesa que, dins el conjunt monumental peninsular, esdevé un dels projectes més retardaris.

Les portalades catalanes analitzades al congrés presideixen l'entrada d'esglésies monàstiques (Santa Maria de Ripoll, Sant Pere de Rodes o Covet) i de catedrals (la Seu d'Urgell, Girona, Vic i Perpinyà) i les ponències que s'hi van consagrar van emfasitzar primordialment qüestions estilístiques i compositives. Aquesta fou la lectura proposada pel Dr. Marc Sureda Jubany (Museu Episcopal de Vic), entorn dels elements que perviuen de les portades perdudes de Perpinyà, Girona i Vic. També va tractar aquestes qüestions, a propòsit de la Seu d'Urgell, el Dr. Gerardo Boto Varela (Universitat de Girona): *Agentividad e interacción del discurso en las portadas románicas. Las imágenes de los umbrales de Santa María de la Seu d'Urgell*. El Dr. Joaquín Yarza Luaces (Universitat Autònoma de Barcelona) va fer un recorregut sobre els ascendents tipològics de la porta de Covet i va complementar-lo amb una revisió del seu programa iconogràfic: *La portada de Santa María de Covet: astrología, caída y redención*.

Les receptes privatives del denominat "mestre de Cabestany" pel que fa a la porta monumental, van centrar la ponència de la Dra. Imma Lorés Otzet (Universitat de Lleida): *Membra disjecta. Les imatges a les portades del Mestre de Cabestany*. Els temes pictòrics presents a les portalades exteriors i els que ornent els elements fronterers existents a l'interior del temple, (l'arc triomfal com a fita terminal entre l'espai dels fidels i l'àmbit presbiterial, per exemple) es van tractar a la intervenció de la Dra. Milagros Guardia i del Dr. Carles Mancho (Universitat de Barcelona). Les funcions que es vinculen a l'espai presidit per la *Ianua Coeli* a les catedrals o a l'església d'un monestir, (la litúrgia penitencial, la funerària, etc.), es van exposar en la ponència de la Dra. Francesca Español (Universitat de Barcelona): *La porta romànica i els seus usos litúrgics*.

Inauguració del Congrés a càrrec del Dr. Salvador Giner (President de l'IEC), la Dra. Francesca Español (Presidenta d'AAR) i el Sr. Daniel Solé (Subdirector General de Patrimoni Cultural de la Generalitat de Catalunya).

Sessió de clausura del Congrés a la Sala de Plens de l'Ajuntament de Ripoll. De esquerra a dreta: Dr. Xavier Barral; Dr. Joaquín Yarza; Sr. Miquel Sitjar Serra, director dels Serveis Territorials de Cultura a Girona; la Il·lustríssima Senyora Teresa Jordà Roura, alcaldessa de Ripoll i la Dra. Francesca Español, presidenta d'AAR.

L'extraordinari projecte ripollès fou abordat en dues ponències: la del Sr. Pere Rovira (Centre de Restauració de Béns Mobles de Catalunya) es va ocupar de les restauracions successives que ha patit el monument: *De la degradació a la conservació de la pedra romànica. Actuacions preventives, anàlisi de materials i projectes per a la salvaguarda de la portada de Ripoll*; a la del Dr. Xavier Barral Altet (Universitat de Rennes), que va clausurar el congrés, titulada *Reflexions sobre l'encàrrec de la portada romànica de Ripoll i les seves conseqüències artístiques*, es va revisar la historiografia del monument i els aspectes que els estudis més recents han aportat al seu coneixement.

Ultra les ponències esmentades es van llegir diverses comunicacions referides a portades catalanes, aragoneses i del Bearn, que passem a enumerar: Dr. José Alberto Morais (Universidad de Extremadura): *Puertas abiertas. Concretar problemas y aclarar conceptos en torno al legado antiquizante y su presencia en las portadas románicas hispanas*. Dra. Ilaria Sgrigna (Universitat de Barcelona): *Anàlisi comparativa de la portada de Santa Maria de Covet: Observacions sobre la procedència i la difusió dels seus models*. Sr. Antoni Llagostera (Centre d'Estudis Comarcals del Ripollès): *Un dibuix del 1846 de Pau*

